

- Changing the terms of the debt repayment (the terms are put off from 2015–2023 to 2019–2027);
- The emission by Ukraine of new debt government securities, the rate of which is related to the GIP rate.

Besides we studied important steps, which were made to improve the situation in the field of debt management of Ukraine during the last years.

Key words: external debt, gross external debt, national debt management, restructuring of external loans, the Committee of foreign private creditors.

УДК 65.016

Оксана Полінкевич – доктор економічних наук, завідувач кафедри економіки та безпеки підприємства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Критерії розмежування понять «інновації», «інноваційний процес» та «інноваційний розвиток підприємства» в новій економіці

Розглянуто суть інновацій, інноваційного розвитку та інноваційного процесу. Подано власні визначення запропонованих понять на основі критичного осмислення попередніх дефініцій. Виділено критерії розмежування інновацій, інноваційного процесу та інноваційного розвитку підприємства в новій економіці.

Ключові слова: інновації, інноваційний процес, інноваційний розвиток підприємства, нова економіка, підприємство.

Постановка наукової проблеми та її значення. Формування інноваційних підходів до управління підприємством зумовлює переосмислення фундаментальних понять економічної теорії та теорії менеджменту, відповідно до чого вони набувають нового змістового наповнення. Це сприяє формуванню інноваційно орієнтованої моделі економіки, яка ґрунтується на категоріальному апараті, що враховує сучасні тенденції розвитку економічної науки й суспільства. Перегляд наукової парадигми інноваційного розвитку підприємства, підґрунтям якої є базові економічні поняття, покликаний на адаптацію наукових досліджень в Україні до європейських вимог, відповідно до яких визначається єдина експлікація понять.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Інновації, інноваційний розвиток та інноваційний процес розглядали вітчизняні й зарубіжні науковці. Зокрема, поняття «інновація» вперше з'явилося в роботах культурологів ще в ХІХ ст. й означало уведення певних елементів однієї культури в іншу. Різні вчені характеризують інновації залежно від об'єкта та предмета свого дослідження. Терміни «інноваційний процес», «нові комбінації», «нововведення» вперше використав Й. Шумпетер у праці «Теорія економічного розвитку». Основні тлумачення поняття «інновації» систематизовано В. Г. Мединським [19].

Залежно від об'єкта й предмета дослідження інновації можна розглядати, як:

- 1) зміни (Л. Л. Антонюк [1], А. М. Поручник [1], В. С. Савчук [1], М. І. Крупка [16], Р. Нельсон, С. Уінтер, П. Ф. Друкер [8], Ю. В. Яковець [17], Ф. Валента [4], Л. Водочак [5], О. Водачкова [5]);
- 2) процес (Д. Тідд, Д. Бессант, К. Павітт, Т. Браїан [2], Б. Санто [25], вітчизняні економісти І. М. Школа [3], І. М. Буднікевич [3], О. О. Лапко [18], Д. М. Черваньов, Л. І. Нейкова);
- 3) результат (В. Хіпель, Р. А. Фатхутдінов, С. Ф. Покропивний [22], Ю. П. Пімошенко [20], Г. Хамел, К. Прахалад, Р. Фостер, Д. О. Карлюк [13], С. І. Ілляшенко [11], О. А. Біловодська [11], С. Д. Ільєнкова [10]);
- 4) нову комбінацію, підхід, думку, можливість (Й. Шумпетер, Х. Барнетт, Е. Панечко [9], В. Г. Мединський [19]);
- 5) комерціалізацію (Х. Рігс, Р. Ротвелл, П. Гардинер);
- 6) перевагу (Дж. Сорос [26], М. Портер [23]).

Визначаючи поняття «інноваційний розвиток», потрібно враховувати положення загальної теорії розвитку [24, с. 11], оскільки інноваційний розвиток як складова частина економічної еволюції повинен містити риси цієї категорії:

- 1) кількісно-якісні зміни (біфуркаційність, закономірність, адаптивність, циклічність);
- 2) як джерело перетворень (невизначеність, ризикованість, динамічність);

- 3) як зміни в часі (нерівномірність, дискретність, періодичність);
- 4) як цілеспрямований процес (умотивована спрямованість, незворотність, реорганізація).

Поняття розвитку підприємства є багатогранним, тому в економічній літературі можна простежити декілька дефініцій. Так, Е. М. Коротков, розглядаючи розвиток на рівні підприємства, трактує його як «...сукупність змін, які ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища» [15]. В. А. Забродський і М. О. Кизим дають більш розширене визначення розвитку, конкретизуючи його щодо економіко-виробничої системи. На їхню думку, розвиток економіко-виробничих систем є процесом переходу економіко-виробничої системи в новий, більш якісний стан через нагромадження кількісного потенціалу, зміни й ускладнення структури та складу, наслідком чого є підвищення її здатності чинити опір руйнівному впливу зовнішнього середовища й ефективність функціонування [21]. В економічній літературі з питань управління поширилися поняття: сталий, керований та організаційний розвиток підприємства. Так, Ю. Я. Лузан під сталим розвитком підприємства пропонує розуміти розвиток, обумовлений впливом факторів внутрішнього й зовнішнього середовища і такий, що характеризується збільшенням його потенціалу, попиту на продукцію, масштабу діяльності, можливістю забезпечити безперервний процес виробництва та зберігати платоспроможність протягом довгого періоду часу, процес змін, які трапляються у функціонуванні підприємства [27]. А. В. Черних не лише наводить поняття сталого розвитку, а й показує його взаємозв'язок із характеристиками підприємства, такими як адаптивність, гнучкість, організованість, сталість, надійність, економічна безпека, стабільність тощо. Однак слід зазначити, що причинно-наслідковий характер такого зв'язку залишається недослідженим і потребує додаткового аналізу. Є. С. Погорелов запропонував типологію інноваційного розвитку. С. М. Ілляшенко визначає інноваційний розвиток як певний безперервний рух, що ґрунтується на впровадженні й реалізації інновацій, які зумовлюють поліпшення кількісних і якісних характеристик діяльності підприємства, забезпечують зміцнення його ринкових позицій та створюють умови для його прогресивного розвитку [11]. Д. О. Карлюк під інноваційним розвитком розуміє складний процес прикладного характеру створення й впровадження інновацій для якісних змін об'єкта керування та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого виду ефекту, який пов'язаний із необхідною умовою виживання та розвитку підприємств у довгостроковій перспективі [13, с. 8]. Д. К. Воронков відзначає такі елементи інноваційного розвитку, як сутність інноваційного розвитку (економічне зростання), основа (постійні та системні нововведення в усіх функціональних підсистемах підприємства), мета (формування та збереження конкурентних переваг), передумови (зміни чинників внутрішнього й зовнішнього середовища підприємства) [7, с. 32].

Проте в їхніх працях не вони розглядалися з позиції об'єкта дослідження, дії на об'єкт та результату впровадження й цілі використання в новій економіці.

Формулювання мети й завдань статті. Мета роботи – виділення критеріїв розмежування понять «інновація», «інноваційний процес», «інноваційний розвиток» у новій економіці.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Розвиток підприємства може характеризуватися декількома його видами. Найкращим для нього буде поєднання інтенсивного, ендогенного, загального, проєктивного, фронтального, холічного розвитку. Варіанти розвитку підприємства за цими критеріями подано в матриці (рис. 1).

Вид розвитку				
Вид розвитку	Номер	1	2	3
	A	Екстенсивний	Ендогенний	Інтенсивний
	B	Індивідуальний	Екзогенний	Загальний
	C	Прямолінійний	Драбинно-поступальний, ламаний	Хвилеподібний, спіралеподібний
	D	Непроєктивний	Одновекторний	Проєктивний
	E	Квазіхаотичний	Багатовекторний	Фронтальний
	F	Односферний, однопроєктний	Багатосферний	Холічний
	G	Дегресія, незмінність	Пульсація	Прогресія
Тип моделі розвитку	Модель розвитку 1	Модель розвитку 2	Модель розвитку 3	

Рис. 1. Матриця вибору варіанта розвитку підприємства*

* Розроблено автором

У ній відзначено три моделі розвитку суб'єкта. Квадрати A2, E2, F2 у моделі розвитку 2 при певних комбінаціях із варіантами моделі розвитку 1 можуть сформувати стійкі позиції до розвитку підприємства та забезпечити побудову інноваційного типу розвитку. Такими комбінаціями є:

- 1) A2, A3, B3, D3, E3, F3, G3;
- 2) A3, B3, D3, E2, F3, G3;
- 3) A3, B3, D3, E3, F2, G3.

Отже, за матрицею вибору варіантів розвитку підприємства можна визначити інноваційний тип розвитку підприємства. Ці заходи сприятимуть подоланню кризових явищ на підприємстві та оптимізують управління його розвитком у кризових умовах.

На нашу думку, можна виокремити такі особливості інноваційного розвитку, зважаючи на різні наукові підходи в його розумінні:

1) інновації пропонуються, відбираються й упроваджуються свідомо та цілеспрямовано на основі системно-процесного підходу, який передбачає їх використання у всіх видах економічної діяльності підприємства й бізнес-процесах;

2) ґрунтується на вітчизняних і світових результатах науково-технічного прогресу, власних інноваційних ідеях, технологіях.

Отже, визначення поняття «інноваційний розвиток» потребує функціонального поєднання категорій «інновації», «інноваційний процес». Звідси розуміння інноваційного розвитку не тільки як процесу, але і як системи факторів та умов, необхідних для його здійснення.

Отже, можна зробити висновок, що поняття «інновація», «інноваційний процес», «інноваційний розвиток» пов'язані одне з одним. Вони мають як спільні, так і відмінні риси (табл. 1). У табл. 1 згруповано критерії розмежування цих понять. До них належать об'єкт дослідження, дії з ним, результат упровадження, наслідки використання. Спільне в них те, що інновація використовується в інноваційному процесі, стимулює інноваційну діяльність і забезпечує інноваційний розвиток підприємства. Вона є основою цих процесів, без її участі інші поняття не мають економічного змісту.

Таблиця 1

**Критерії розмежування понять «інновація», «інноваційний процес»
та «інноваційний розвиток підприємств»***

Критерій	Інновація	Інноваційний процес	Інноваційний розвиток
Об'єкт дослідження	Нова ідея, рішення, нововведення	Інновація, виробництво	Інновація, перетворення
Дії з об'єктом дослідження	Упровадження	Освоєння, упровадження, комерціалізація	Використання інновацій
Результат упровадження	Комплексно використовує систематичні технічні розробки, науково-технічні програми	Зміна у виробничих і технічних процесах, комерціалізація	Зміна об'єкта керування в довгостроковій перспективі
Ціль використання	Спрямована на вдосконалення процесу діяльності та його результатів при застосуванні її у виробництві та управлінні	Чітка орієнтація на кінцевий результат прикладного характеру, який забезпечує технічний та соціально-економічний ефект	Підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства, отримання конкурентних переваг

* Розроблено автором.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. На основі аналізу критеріїв розмежування цих понять ми пропонуємо як інновації розуміти процес запровадження нових прогресивних рішень у виробничу сферу діяльності підприємства для освоєння новітніх технологій, удосконалення виробництва й оновлення продукції, підвищення добробуту працівників, покращення основних показників діяльності та збільшення інвестиційної привабливості підприємства.

Інноваційний процес передбачає зміну у виробничому, технологічному процесах, освоєння та впровадження прогресивних ідей у практичну діяльність підприємств і їхню комерціалізацію. Інноваційний розвиток підприємств означає створення, упровадження й комерціалізацію інновацій, які

забезпечать якісні зміни об'єкта керування, соціальний, економічний, екологічний ефекти, стійке зростання прибутковості, інвестиційної привабливості підприємства в довгостроковій перспективі. Отже, інновації та інноваційний процес є об'єктами системи інноваційного розвитку підприємства.

Інновація – це процес запровадження нових прогресивних рішень у всіх сферах діяльності підприємства для освоєння новітніх технологій, удосконалення виробництва та оновлення продукції. Як результат, покращуються основні показники діяльності й збільшується інвестиційна привабливість підприємства. Інноваційний розвиток – створення, запровадження й комерціалізація інновацій, які забезпечать якісні зміни, соціальний, економічний, екологічний ефекти та стійке зростання прибутковості, інвестиційної привабливості підприємства в довгостроковій перспективі.

Під інноваційним процесом розуміємо зміну у виробничому, технологічному процесах, освоєнні та впровадженні прогресивних ідей у практичну діяльність підприємств і їхню комерціалізацію. Інновація нами визначена як запровадження нових прогресивних рішень у всіх сферах діяльності підприємства для освоєння новітніх технологій, удосконалення виробництва та оновлення продукції, підвищення добробуту працівників, покращення основних показників діяльності й збільшення інвестиційної привабливості підприємства. Установлено, що інновація – основа інноваційного процесу. На основі вивчення понять «інновація», «інноваційний процес», «інноваційний розвиток» ми виділили спільний момент – інновацію, яка використовується в інноваційному процесі та забезпечує інноваційний розвиток підприємства. Вона є основою цих процесів і без її участі інші поняття не мають економічного змісту. Критеріальне визначення понять та їх розмежування забезпечить формування підходів до розробки методологічних основ оцінювання інноваційного розвитку підприємств.

Джерела та література

1. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Брайан Т. Управление научно-техническими нововведениями / Т. Брайан. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.
3. Буднікевич І. М. Становлення регіонального ринку інновацій в Україні / І. М. Буднікевич, І. М. Школа. – Чернівці: Зелена Буковина, 2002. – 201 с.
4. Валента Ф. Творческая активность – инновации – эффект / Ф. Валента. – М.: Эксмо, 2008. – 400 с.
5. Водачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии / Л. Водачек, О. Водачкова; [авт. предисл. В. С. Раппопорт]; сокр. пер. со словацк. – М.: Экономика, 1989. – 167 с.
6. Воронков Д. К. Управління змінами на підприємстві: теорія та прикладні аспекти: монографія / Д. К. Воронков. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 340 с.
7. Воронков Д. К. Управління змінами на підприємстві: теорія та прикладні аспекти: монографія / Д. К. Воронков. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 340 с.
8. Друкер П. Ф. Бизнес и инновации / П. Ф. Друкер; [пер. К. Головинского]. – М.: Вильямс, 2007. – 432 с.
9. Економічна енциклопедія: у 3 т. / [редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К.: Вид. центр «Академія». – Т. 1. – 2000. – 864 с.
10. Инновационный менеджмент: учебник / под ред. С. Д. Ильенкова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-Дана, 2007. – 335 с.
11. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: монографія / С. М. Ілляшенко, О. А. Біловодська. – Суми: Університет. кн., 2010. – 281 с.
12. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: монографія / С. М. Ілляшенко, О. А. Біловодська. – Суми: Університет. кн., 2010. – 281 с.
13. Карлюк Д. О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної галузі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / Д. О. Карлюк; Нац. ун-т харчових технологій. – К., 2006. – 23 с.
14. Карлюк Д. О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної галузі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / Д. О. Карлюк; Нац. ун-т харчових технологій. – К., 2006. – 23 с.
15. Коротков Э. М. Менеджмент / Э. М. Коротков. – [9-е изд.]. – М.: Юрайт, 2013. – 640 с.
16. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України: монографія / М. І. Крупка. – Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2001. – 608 с.
17. Кузык Б. М. Россия-2050: стратегия инновационного прорыва / Б. М. Кузык, Ю. В. Яковец. – М.: Экономика, 2005. – 621 с.

18. Лапко О. О. Інноваційний розвиток вітчизняної нафтовидобувної галузі як фактор забезпечення її конкурентоспроможності на технологічних засадах / О. О. Лапко, Г. В. Крамарев // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2010. – № 657. – С. 178–185.
19. Медынский В. Г. Инновационный менеджмент : учебник / В. Г. Медынский. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 295 с.
20. Пимошенко Ю. Инвестор – это прежде всего предприниматель / Ю. Пимошенко // Финансовый бизнес. – 1997. – № 3. – С. 26.
21. Погорелов Ю. С. Розвиток підприємства: поняття та види [Електронний ресурс] / Ю. С. Погорелов. – Режим доступу : [www.nbuv.gov.ua/Articles/ Kultnar/knp88/knp88_75-81.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp88/knp88_75-81.pdf). – Назва з екрана.
22. Покропивний С. Ф. Інноваційний менеджмент у ринковій системі господарювання / С. Ф. Покропивний // Економіка України. – 1995. – № 2. – С. 24–29.
23. Портер М. Конкуренция / М. Портер ; [пер. с англ.]. – М. : Издат. дом «Вильямс», 2001. – 496 с.
24. Рогоза М. Є. Стратегічний інноваційний розвиток підприємства: моделі та механізми : монографія / М. Є. Рогоза, К. Ю. Вергал. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 136 с.
25. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто ; [пер. с венг.] ; общ. ред. и вступ. ст. Б. В. Сазонова. – М. : Прогрес, 2005. – 376 с.
26. Сорос Дж. Открытое общество. Реформируя глобальный капитализм / Дж. Сорос. – М. : Некоммер. фонд поддержки культуры, образования и новых информ. технологий, 2001. – 379 с.
27. Черных А. В. Механизм устойчивого развития предприятия в период активной инвестиционной деятельности : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление предприятиями» / А. В. Черных ; Белгород. госуд. техн. ун-т. – Белгород : Белгород. гос. техн. ун-т, 2006. – 20 с.

Полинкевич Оксана. Критерии разграничения понятия «инновации», «инновационный процесс» и «инновационное развитие предприятия» в новой экономике. Рассмотрена сущность инноваций, инновационного развития и инновационного процесса. Предложены собственные определения предложенных понятий на основе критического осмысления предыдущих определений. Выделены критерии разграничения инноваций, инновационного процесса и инновационного развития предприятия в новой экономике.

На основе анализа критериев разграничения этих понятий мы предлагаем как инновации понимать процесс внедрения новых прогрессивных решений в производственную сферу деятельности предприятия для освоения новейших технологий, совершенствования производства и обновления продукции, повышения благосостояния работников, улучшения основных показателей деятельности и увеличения инвестиционной привлекательности предприятия. Инновационный процесс предусматривает изменение в производственном, технологическом процессах, освоение и внедрение прогрессивных идей в практическую деятельность предприятий и их коммерциализацию. Инновационное развитие предприятий означает создание, внедрение и коммерциализацию инноваций, которые обеспечат качественные изменения объекта управления, социальный, экономический, экологический эффекты, устойчивый рост прибыльности, инвестиционной привлекательности предприятия в долгосрочной перспективе. Таким образом, инновации и инновационный процесс являются объектами системы инновационного развития предприятия. Инновация – это процесс внедрения новых прогрессивных решений во всех сферах деятельности предприятия для освоения новейших технологий, совершенствование производства и обновление продукции, как результат – улучшаются основные показатели деятельности и увеличивается инвестиционная привлекательность предприятия. Инновационное развитие – создание, внедрение и коммерциализация инноваций, которые обеспечат качественные изменения, социальный, экономический, экологический эффекты и устойчивый рост прибыльности, инвестиционной привлекательности предприятия в долгосрочной перспективе.

Под инновационным процессом понимаем изменение в производственном, технологическом процессах, освоении и внедрении прогрессивных идей в практическую деятельность предприятий и их коммерциализацию. Инновация нами определена как введение новых прогрессивных решений во всех сферах деятельности предприятия для освоения новейших технологий, совершенствования производства и обновления продукции, повышения благосостояния работников, улучшения основных показателей деятельности и увеличения инвестиционной привлекательности предприятия. Установлено, что инновация является основой инновационного процесса. На основе изучения понятий «инновация», «инновационный процесс», «инновационное развитие» мы выделили общий момент – инновацию, которая используется в инновационном процессе и обеспечивает инновационное развитие предприятия. Она является основой этих процессов и без ее участия другие понятия не имеют экономического содержания. Критериальное определение понятий и их разграничения обеспечит формирование подходов к разработке методологических основ оценки инновационного развития предприятий.

Ключевые слова: инновации, инновационный процесс, инновационное развитие предприятия, новая экономика, предприятие.

Polinkevych Oksana. Criteria for Distinction the Concept of «Innovation», «Innovation process» and «Innovative Development of Enterprise» in the New Economy. The essence of innovation, innovation and innovation process. Posted to determine their proposed concepts based on critical reflection of previous definitions. Highlight delimitation criteria of innovation, innovation process and innovative development of enterprise in the new economy.

The analysis criteria enabling these concepts we offer both understand the process of innovation introducing new innovative solutions in the manufacturing sector of the company for the development of new technologies, improving production and updating of products, welfare workers, improving key performance indicators and increasing investment attractiveness. The innovation process involves a change in the manufacturing, process technology, development and implementation of progressive ideas in practical activities of enterprises and their commercialization. Innovation means creating enterprise development, implementation and commercialization of innovations that will ensure qualitative changes of control object, social, economic, environmental effects, sustained growth of profitability, investment attractiveness in the long term. Thus, innovation and the innovation process is the object of the enterprise system innovation. Innovation – the process of introducing new innovative solutions in all areas of the company for the development of new technologies, improving production and updating products as a result of improved key performance indicators and increasing the investment attractiveness of the company. Innovative development – the creation, implementation and commercialization of innovations that will ensure qualitative changes, social, economic, environmental effects and steady growth of profitability of investment attractiveness in the long term.

Under the innovative process mean change in production, process technology, the development and implementation of progressive ideas in practical activities of enterprises and their commercialization. Innovation is defined as the introduction of our new innovative solutions in all areas of the company for the development of new technologies, improving production and updating of products, welfare workers, improving key performance indicators and increasing investment attractiveness. Found that innovation is the foundation of the innovation process. On the basis of the concepts of «innovation», «innovation process», «innovative development» we have identified a common point – innovation used in the innovation process and provides innovative development company. It is the basis of these processes without the participation of other concepts have no economic content. Criteria definitions and their separation promote the formation of approaches to evaluation of innovative methodological foundations of enterprises.

Key words: innovations, innovative process, innovative enterprise development, new economy, enterprise.